

Egy 70 éves fotó titkai

A lebontott szódi Schwartz kocsmá

Szödön a két világháború között iparos- és kereskedőréteg, úgymint korábban céhes ipar sem jött létre, mivel itt a nép csak földműveléssel foglalkozott. Egy-két hentes, kereskedő, kocsmáros jött a faluba, de idővel azok is továbbálltak Gödre vagy a mai Szódligetre, mivel nem tudtak a szűkös keresletből megélni. Sőt két szódi születésű hentes és mészáros mester: **Helembai Mihály** (1894-1944) és **Volentics Ferenc** (1886-1975) is a szomszédos Alsógödön telepedtek le és nyitottak üzletet.

Jellemző példa a fizetőképesség hiányára, azaz a szegénységre, a szódi iskola tanítói a lakosoktól csak májustól számíthattak fizetésre, mivel a szódi iskolások iskolaadót fizető szülei az év első négy hónapjában, a mezőgazdasági termékek értékesítésének hiánya miatt nem rendelkeztek bevétellel, pénzzel.

Szödön ezalatt a húsz év alatt iskolázott, polgári értéket képviselő, a helyi fejlődés motorjává váló réteg nem alakult ki, mivel a középiskolában továbbtanulók, magasabban iskolázottak aránya minimális volt. A 20. század első felében csak dr. Erdélyi István (orvos, 1894-?), dr. Floch Mihály (jogász), Dinka József (plébános, 1887-?), Mészáros József (plébános, 1924-2006), Meggyes József pénzügyminisztériumi altiszt (1918-1988), Tomecskó Mihály (leírótisztviselő, 1892-?) jelentették a helyi szellemi foglalkozásuk rétegét. Mivel a két világháború között a fiatalok továbbtanulása elsősorban a szegénység miatt korlátozva volt, így a mesterek száma is alacsony maradt: csak egy hentes, négy

kőműves, két ács, hat asztalos szerzett ebben a két évtizedben szakmát!

A Hangya Szövetkezet üzletén kívül a II. világháború előtt a következő kereskedők, boltok léteztek Szödön:

A Tabán utcában, az óvoda mellett működött **Hirshfeld Dezső** szódi vegyeskereskedése, melyből fennmaradt néhány nyugta az 1930-es évekből. Az üzletet később többen is vezettek. Az épületet az 1980-as évek elején bontották le.

Hirschfeld Fülöp iskoláit Vácra végezte, a fakereskedő szakmát atyja üzletében tanulta ki, a szódi fiók vezetését 1928-ban vette át.

Hirschfeld Mátyás cement és mészkereskedőként, fakereskedőként volt feltüntetve. Lakása a váci Tabánban volt. Vácott született és már az 1900-as évek legelejétől foglalkozott épületfa és építőanyag kereskedelemmel. Fióktelepe volt Szódligeten és Dunakeszin. Zsidó hitközségi elöljáró volt. **Hirschfeld Lipót** szakmáját apjánál tanulta ki, majd 1928-ban betársult H. Mátyás mellé és a felsőgödi telep vezetője lett.

A szódi temetőben található **Hirschfeld Mór** (1866-1939) sírja, aki a honvéd gyalogezred

A Schwartz kocsma-rőfősbolt

orvosa volt, sírfelirata szerint: „született, élt, és meghalt Szódi községben”.

A Dózsa György úton, ahol jelenleg a Marschalek család lakik korábban létezett **Jucsák Jánosné üzlete**, illetve később a **Marschalek Ferenc** fűszer- és vegyeskereskedése.

Szödre az első zsidó kereskedők még csak házalóként érkeztek, többen nyakukba akasztott kosárból kínálták a ruhához való gombot, cérnát, stb. Mint már említettem, a szódiak annyira szegények voltak, hogy a kereskedőknek nem tudtak pénzzel fizetni, hanem csereterményeket ajánlottak fel.

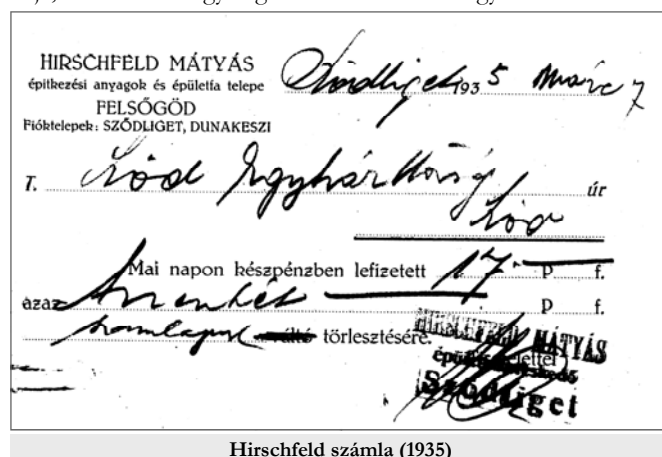
Deutsch Adolf vendéglősként, kocsmárosként és fűszer- és vegyeskereskedőként volt a húszas években kimutatva. A Deutsch-féle táncház-üzlet-kocsmá együttes 1937-ben

szűnt meg. Az itt működő táncház szolgált közösségi szórakozóhelyül, mivel a közösségi művelődési házat csak 1938-ban építették fel.

Deutsch Árpádról annyit tudunk, hogy kocsmáros volt. Az üzletet még Deutsch Adolf alapította 1890-ben, majd Árpád három év múlva átvette tőle. A szakmát szülei üzletében sajátította el. A kocsmá mellett fűszerkereskedéssel is foglalkozott.

Az itt bemutatott képen látható kettős kocsmá-üzlet tulajdonosát, **Schwartz Ferencet** fűszer- és vegyeskereskedőként, kocsmárosként, valamint marhakereskedőként ismertetik a korabeli összeírások (Csörögön még szeszfőzdet is bérelt). Az épület a Dózsa György úton, a mai Marschalek kocsmától Vácrátót irányába helyezkedett el, a mai Krecskó és Erdélyi család lakóháza helyén állt. Ha az itt bemutatott épületet alaposabban megvizsgáljuk, megállapítható, hogy népi barokk stílusban, tehát vélhetően már a 18-19. században felépült! Az üzletet 1938-ban lefotografáló katonatiszt naplójába kép alá ennyit írt: „Schwartz vendéglő – férfi menázs”. Az épület feliratai a következők voltak:

„VEGYES RŐFÖS
BOR, SÖR, PÁLINKA
FŰSZER ÜZLET”

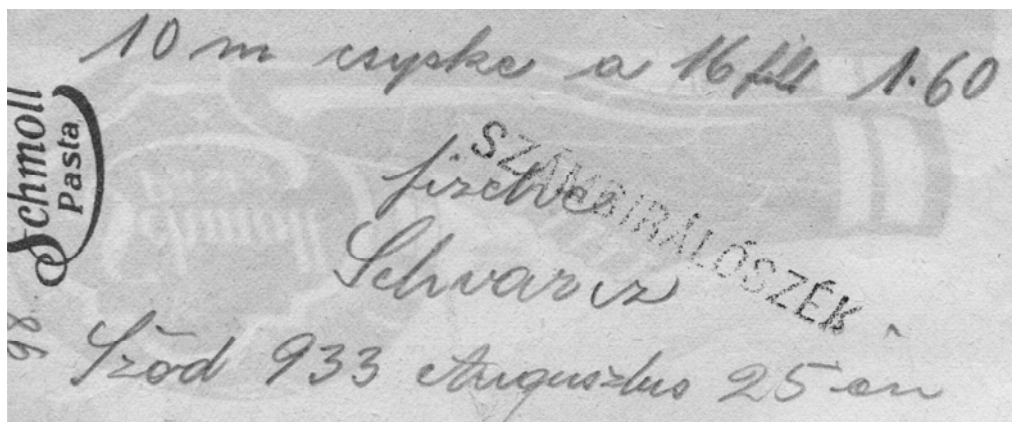

Hirschfeld számla (1935)

Schwartz György Csörögön tehenészetet is fenntartott, de Váchartyánban kóser vágóhídja is volt. **Schwartz Kató** cérna- és rövidáru kereskedelemmel foglalkozott, míg öccse, **Schwartz Lajos** cipész volt. Kató férje, **Láng Vilmos** két szatócüzletet birtokolt.

A Schwartz család tagjai, Ferenc, Ferencné, György a II. világháború áldozatai lettek.

Volentics Gyula

Nyugta Schwartzéktól (1933)

Pályázati felhívás - Népviseletünk babákon

A PMMI Ferenczy Múzeum / Babamúzeum pályázatot hirdet, melynek célja a Pest megyében élő nemzetiségek népviseletének megőrzése, babákon történő bemutatással. A pályázóknak településük hagyományos – német, szerb, rác, szlovák – viseletét kell elkészíteniük, mely lehet gyermek, férfi, nő vagy házaspár köznapi munkában viselt, kimenő vagy ünnepi, alkalmi öltözete, fényképek, eredeti ruhadarabok és az élő emlékezet segítségével, babára elkészítve. Felöltöztethető bármilyen 20 cm-nél nagyobb baba, saját készítésű rongybaba éppúgy, mint a kereskedelemben kap-

ható babák. A hangsúly az öltözeten van, kérjük a pályázókat, lehetőleg korhű alapanyagok alkalmazására (a műszál, nylon mellőzésére).

A babával együtt szöveges leírást is kérünk, mely lehetőség szerint tartalmazza a következő adatokat:

- ↳ Az elkészített **viselet meghatározását, leírását** (pl.: iskolás fiú öltözete, bérnalkozó/konformáló leány viselete; nagylány a bálban farsang első napján; legény vasárnap délután; idős gazda öltözete aratáskor stb.),
- ↳ A viselet **időbeli elhelyezését** (pl.: a 20. század elején, az I. vh. előtt, 1932-ben, az 1950-es években stb.),
- ↳ Az egyes **ruhadarabok, alapanyagok nevét** és helyi (nemzetiségi nyelvű) megnevezését,
- ↳ **a település, tájegység nevét**, ahol az elkészített öltözetet viselték,
- ↳ **A készítő(k) adatait:** név, életkor, foglalkozás, cím/ elérhetőség. Mióta foglalkozik babakészítéssel, ennek története.

A babák mellett szívesen fogadunk minden felajánlást, fényképeket, ruhadarabokat, használati tárgyakat a

Ferenczy Múzeum nemzetiségi gyűjteményének gyarapításának érdekében!

Pályázhatnak bármely korosztályból magánszemélyek és helyi közösségek (szakkörök, egyesületek, hagyományörző csoportok, nyugdíjas klubok és mások).

A pályamunkákat díjazzuk és bekerülnek a Ferenczy Múzeum gyűjteményébe. A közönségnek kiállítás keretében tervezzük bemutatni.

A beadás határideje: 2008. május 31.

Eredményhirdetés: 2008. szeptember

A pályamunkák eljuttathatók postai úton vagy személyesen:

Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága
2000 Szentendre, Fő tér 6.
www.pmmi.hu

Kapcsolat:
Szigetiné dr. Tóth Judit néprajzos muzeológus
Tel.: 26/500 490;
30/ 330 3375
e-mail: sztoth.j@pmmi.hu

